

Furby

Schaktning för VA och bredband

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning boplats Västerås 506:1

Furby 4:15

Badelunda socken

Västerås kommun

Västmanlands län

Maud Emanuelsson

Furby

Schaktning för VA och bredband

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning boplats Västerås 506:1

Furby 4:15

Badelunda socken

Västerås kommun

Västmanlands län

Maud Emanuelsson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2015

Omslagsfoto: Del av VA-schaktet sett från söder. Fotograf: Maud Emanuelsson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-441-2

Tryck: Just Nu, Västerås 2015.

Innehåll

Sammanfattning	5
Antikvarisk bakgrund	6
Arbetsföretagets förutsättningar.....	6
Topografi och fornlämningsmiljö.....	6
Syfte och ambitionsnivå	6
Genomförande	7
Undersökningsresultat.....	8
Schakt.....	8
Lager.....	8
Störningar	8
Övrigt.....	8
Referenser.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figur 1. Utdrag ur digitala terrängkartan. Platsen för den antikvariska kontrollen är markerad med en svart ring. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård har utfört en antikvarisk kontroll i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Furby 4:15 i Västerås kommun. Anledningen var att en privat bostad skulle anslutas till det kommunala vatten- och avlopps nätet samt till det rikstäckande fibernätet.

Inom fastigheten finns en icke undersökt skärvstenshög och boplatzlämningar från yngre romersk järnålder (båda ingår i fornlämning Västerås 506:1) varför fler lämningar skulle kunna tänkas beröras av arbetsföretaget.

Ett drygt 90 meter långt schakt, 0,60–1,00 meter brett och 1,20 meter djupt grävdes. Ett kulturpåverkat lager påträffades.

Figur 2. Översikt över påbörjat schaktningsarbete i ledningssträckans östliga del. Under grävmaskinens arm samt till höger om skopan syns två skärvstenshögar i den intilliggande åkermarken, Västerås 782:1-2. Fotograferat från söder av Maud Emanuelsson.

Antikvarisk bakgrund

Arbetsföretagets förutsättningar

Fastighetsägaren planerar att ansluta sitt bostadshus till det kommunala vatten- och avloppssystemet samt till fiberkabelnätet. Inom fastigheten Furby 4:15 finns flera registrerade lämningar: en skärvtenshög (Västerås 506:1) samt en osäker ristning från medeltid/historisk tid (Västerås 791) (figur 3). År 2006 utfördes arkeologiska undersökningar inom fastigheten varpå boplatslämningar från yngre romersk järnålder påträffades (Emanuelsson 2007). Dessa knöts till skärvtenshögens fornlämningsnummer. Närheten till dessa kända lämningar gjorde att det inte kunde uteslutas att fler boplatslämningar kunde komma att beröras av schaktningsarbetet.

Uppdragsgivare var fastighetsägaren Anders Samuelsson. Uppdragsgivaren sökte bidrag och arbetsföretaget bekostades genom medel ur anslagsramen 7:2/2015 under insatsen 5, Bidrag till arkeologisk undersökning vid mindre arbetsföretag, åtgärdstyp a. Målgruppen för den antikvariska kontrollen var främst Länsstyrelsen och uppdragsgivaren.

Topografi och fornlämningsmiljö

Furby ligger i ett öppet jordbrukslandskap med Furbyåsen som tydlig markör. Dalgången ligger omkring 25 meter över havet, rullstensåsen höjer sig ytterligare tio meter. Undersökningssträckan bestod av en tredjedel gräsmatta och två tredjedelar hagmark. Hagmarken har tidigare brukats som åker. Undergrunden bestod av glacial lera och sandig-moig morän.

Fornlämningsmiljön är komplex med ett flertal skärvtenshögar samt rikligt med gravar. Dessa är främst stensättningar men även rösen, blockgravar och högar förekommer. Fornlämningarna härrör från bronsålder till yngre järnålder. Inom fastigheten har två områden undersökts arkeologiskt, 150 m² respektive 20 m² stora (Västerås 506:1). Inom det större schaktet framkom ett 0,30 meter tjockt kulturlager som överlagrade elva stolphål. Inget av stolphålen kunde knytas till någon konstruktion. Kulturlagret var tydligt skiktat och både kol, bränd lera och skärvtens påträffades. I det mindre schaktet påträffades fem stolphål, en härd och en kokgrop. Härden och ett av stolphålen ¹⁴C-daterades till yngre romersk järnålder (Emanuelsson 2007).

Syfte och ambitionsnivå

Den antikvariska kontrollen skulle utföras som en schaktningsövervakning i samband med det ordinarie arbetet och detta skulle utföras i befintliga VA-schakt. Syftet med den antikvariska kontrollen var att skydda fornlämning från skada och, om få anläggningar eller mindre andel kulturlager berördes, dokumentera dessa. Utifrån förutsättningarna för arbetsföretaget och fornlämningarnas kunskapspotential bedömde Länsstyrelsen att en låg ambitionsnivå var tillräcklig, men eventuell dokumentation av fornlämning skulle hålla god kvalitet. Om större anläggningar eller komplexa kulturlager framkom skulle arbetet avbrytas för samråd med Länsstyrelsen. Den antikvariska kontrollanten hade befogenhet att ge direktiv om detaljstyrning av schakten samt att avbryta arbetet.

Genomförande

Planerat genomförande

Ledningssträckan uppgavs vara omkring 120 meter lång med en uppskattad bredd av 1,5 meter och ett djup på 1,5 meter. Det äldre avloppsschaktet skulle återöppnas. Ledningssträckan skulle dras förbi skärvstenshögen för att fibernätet skulle anslutas till grannfastigheten.

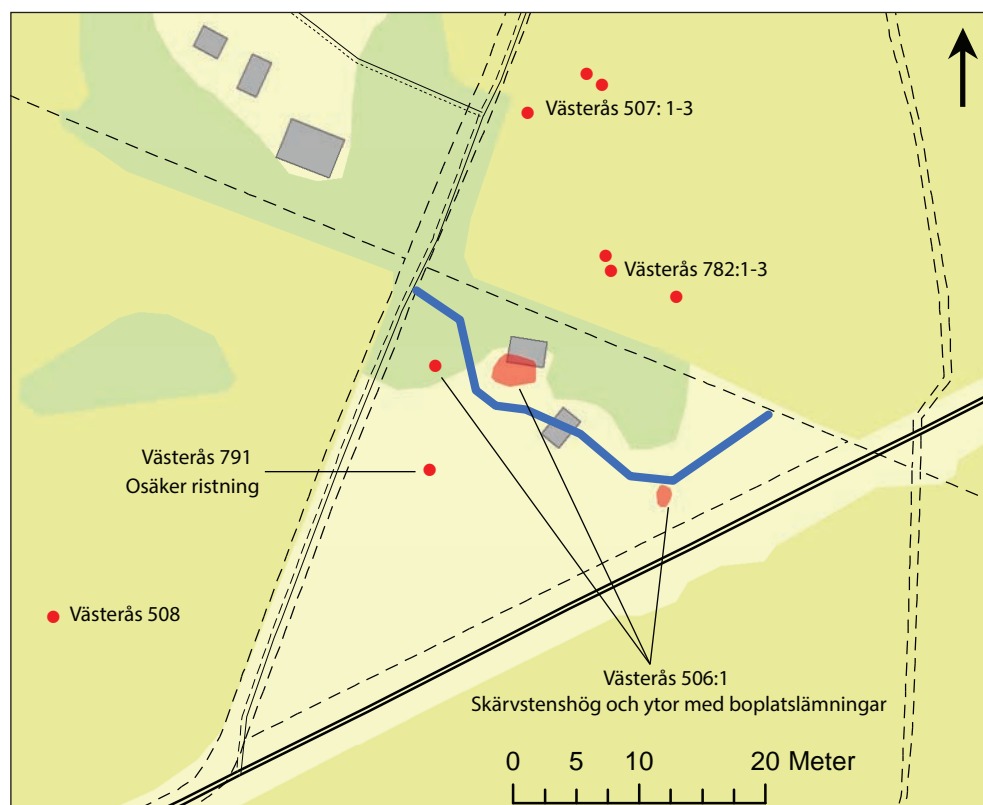
Faktiskt genomförande

Vid tiden för genomförandet hade förutsättningarna för var fiberanslutningen för grannfastigheten skulle anläggas ändrats. Denna skulle nu läggas i den angränsande åkermarken och berördes därför inte längre av detta arbetsföretag.

Ledningssträckan var markerad i fält men den motsvarade inte sträckningen för det äldre avloppsschaktet. Det nya schaktet har lagts något söder om den befintliga VA-ledningen. Schaktet grävdes med grävmaskin utrustad med smalskopa (0,45 meter bred). Schaktets bredd i marknivå varierade mellan 0,60 meter till 1,10 meter. Där större sten behövdes tas bort utvidgades schaktets bredd till 1,90 meter. Schaktets längd uppgick till 93 meter.

Grävmaskinisten grävde skiktvis ned till opåverkade sedimentlager. Påträffades inget i plan fortsatte grävandet ned till 1,20 meter, vilket var nivån för ledningarna. Schaktväggarna kontrollerades efter eventuella anläggningar. Ett kulturpåverkat lager i den nordvästra delen av undersökningssträckan grävdes skiktvis igenom med grävskopan.

Schaktet mättes in med GPS och inmätningarna överfördes till ESRI:s ArcMap för vidare bearbetning. Övergripande fotografering av undersökningen gjordes.

Undersökningsresultat

Schakt

Inom det 93 meter långa och upp till 1 meter breda schaktet framkom ett kulturpåverkat lager samt tre störningar.

Lager

Ett mörkt grått siltigt lager framkom inom schaktets västra del (markslag gräsmatta). Lagret var upp till 0,3 meter tjockt. Lagret var söndergrävt av en större sentida grop. Förutom lagrets färg fanns inget av den karaktär som präglade det kulturlager som påträffades 10 - 15 meter norrut vid 2006 års undersökning: ingen skiktning i två delar, inget kol, bränd lera eller skärvsten. Men färgen, den rumsliga närheten samt den likartade tjockleken kan ändå tyda på ett samband mellan de två lagren. Lagret bedömdes dock inte vara fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning.

Störningar

Tre störningar påträffades. Det ovan beskrivna lagret hade genomgrävts av en större grop (5 meter bred och 0,5 meter djup) som återfyllts med omgrävda massor med taktegel och tegelsten. I schaktets mittenparti fanns en större grop (4 meter bred och minst 1,2 meter djup) grävd för den septiktank som var anledningen till 2006 års undersökning. I schaktets östra del fanns ett äldre ledningsschakt.

Övrigt

Markeringen för det mindre undersökningområdet från 2006 års undersökning är något felplacerad i FMIS. Markering bör flyttas cirka 10 meter åt nordväst.

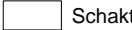

Figur 4. Översikt över schaktets västra del. Fotograferat från norr av Maud Emanuelsson.

Figur 5. Schaktplan i skala 1:1 000. Ljusblå linje visar den planerade sträckningen för VA-ledningen och fibernätet. Ortofoto från FMIS, © Lantmäteriet.

Teckenförklaring

- Schakt
- Lager
- Störning
- Läge för 2006 års undersökning

Figur 6. Översiktsbild över mittenpartiet av schaktet. Fotograferat från söder av Maud Emanuelsson.

Figur 7. Översikt över den östliga delen av schaktet. Fotograferat från väster av Maud Emanuelsson

Referenser

Litteratur

Emanuelsson, M. 2007. *Furby. Boplatslämningar från yngre romersk järnålder*. Antikvarisk kontroll, RAÄ 506, Badelunda socken, Västmanland. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2007:5. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:	15040
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-5744-14, 2015-04-23
Uppdragsgivare:	Anders Samuelsson
Personal:	Maud Emanuelsson (projektledare)
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanland
Kommun:	Västerås
Socken:	Badelunda (FMIS: Västerås)
Fastighet:	Furby 4:15
Fornlämning:	Västerås 506:1
Kartblad:	66F1JS Badelunda
Koordinater:	x6612110 y1595210
Höjd över havet:	25 m ö h
Typ av undersökning:	Antikvarisk kontroll i form av schaktningsövervakning
Undersökningsperiod:	1 juni 2015
Undersökt yta:	93 löpmetrar
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Inmättningsmetod:	GPS Trimble Juno
Dokumentationshandlingar:	Fyra digitala fotografier (figur 2, 4, 6-7) förvaras på Västmanlands läns museum
Fynd:	Inga fynd påträffades